

Список використаних джерел

1. Гринько Л. М. (2023). Інтегроване навчання змісту та мови у системі вищої військової освіти України. *Східноєвропейський журнал психолінгвістики*, 10(1), 45–57.
2. Міністерство оборони України. (2024). *Звіт про розвиток мовної підготовки у Збройних Силах України*. Київ: МОУ.
3. Національний університет оборони України імені І. Черняховського. (2024). *Курси інструкторів з мовної підготовки за стандартами STANAG 6001*. Київ: НУОУ.
4. Сидоренко О. В. (2022). Упровадження військової термінології на заняттях з англійської мови у закладах вищої освіти. *Інститут педагогіки НАПН України*.
5. TESOL-Ukraine. (2024). *Збірник наукових праць TESOL-Ukraine National Convention*. Київ.
6. Харківський національний університет Повітряних сил імені І. Кожедуба. (2023). *Кафедра авіаційної англійської мови: навчальні програми та методичні рекомендації*. Харків.
7. Національний університет «Острозька академія». (2021). *Англійська мова для спеціальних цілей (військове спрямування)*. Острог.

Ірина Камінська,
vitaliivrn@gmail.com

Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка;
Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент,
Світлана Бородіца

ОБРАЗ ІВАНА МАЗЕПИ В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Постать гетьмана Івана Мазепи завжди привертала увагу як істориків, так і письменників, оскільки його життя й діяльність поєднали в собі державницьку мудрість, дипломатичну гнучкість і суперечливість політичних кроків. В українській історії Мазепа постає не лише як політичний діяч, а й як культурний меценат, покровитель освіти та мистецтва. Проте в історико-літературних працях довгий час образ гетьмана залишався недостатньо розкритим. А в українській літературі він став одним із найпотужніших символів державницької ідеї, політичної самостійності та трагічної долі України. Його життя та діяльність привертала увагу багатьох українських письменників різних епох, які по-своєму інтерпретували цей образ, наділяючи його рисами, що відповідали суспільним настроям і культурним потребам часу. Так, Пантелеймон Куліш у поезії «До Мазепи» змальовував гетьмана символом нескореного духу та прагнення до волі. Іван Карпенко-Карий (драма «Мазепа»), Людмила Старицька-Черняхівська (драма «Іван Мазепа»), Спиридон Черкасенко (історичні драми «Коли народ мовчить» та «Вельможна пані Кочубеїха»), Юрій Федькович (переклад історичної трагедії Р. Готтшала «Мазепа») та ін. осмислювали його образ як

національно свідомої, ідейно сформованої особистості, котра чітко усвідомлювала власну історичну місію. Вони, як правило, наділяли його високими моральними рисами, підкреслюючи патріотизм, інтелект і державницьке мислення, утвердивши неоромантичний образ героя. Відтак їхні історичні твори трактуємо історіософськими, де глибоко розкрито взаємозв'язок особистої долі гетьмана з долею українського народу.

Безумовно, найповніше художнє осмислення постаті гетьмана здійснив Богдан Лепкий у своєму історичному романі-епопеї («Мотря» (у двох томах), «Не вбивай», «Батурин», «Полтава»). Цей епічний цикл постає як ідейна протиположність «шляхетському» романові Генріка Сенкевича «Вогнем і мечем», бо в ньому український погляд на історію подається не як периферійний, а як центральний. Український письменник показав Мазепу не лише як державного діяча, а як мислителя, людини високої культури, що стоїть на сторожі духовної незалежності свого народу.

Зрозуміло: постать Івана Мазепи займає особливе місце в національному літературному процесі. Якщо у XIX – на початку XX століття гетьман здебільшого зображувався в дусі романтичної традиції як визволитель, державотворець, герой нації, то у XXI столітті художнє осмислення цієї постаті набуває багатовимірності, психологічної глибини та філософського підтексту. Сучасні письменники прагнуть не лише реконструювати історичні події доби Мазепи, а й відчитати їх у контексті нових сенсів – як історію вибору, духовної зрілості та відповідальності. Таке переосмислення свідчить про актуальність постаті гетьмана для сучасного українського читача, бо Україна, на жаль, і сьогодні переживає процес формування державної суб'єктності, духовного самовизначення та переоцінки власної історичної пам'яті.

Історичні романи Богдана Сушинського «Гетьман Мазепа: повернення до Батурина», Валентина Чемериса «Трагедія гетьмана Мазепи», Петра Сороки «Жезл і посох», Петра Кралюка «Справжній Мазепа», Оксани Зененко «Таємна місія гетьмана» демонструють значне ускладнення образу українського гетьмана – від неоромантичного пророка до постмодерного мислителя, від державного лідера до самотньої людини, змушеної робити історичний вибір. Для сучасних авторів Іван Мазепа – це символ національної свідомості, в якій відбиваються складні пошуки ідентичності, історичної справедливості та свободи. Для читача XXI століття він стає не стільки історичним героєм, скільки духовним співрозмовником, чий досвід і трагедія залишаються актуальними в сучасному контексті боротьби за незалежність і збереження національної пам'яті.

Отже, в сучасній українській літературі утверджується багатоплосковий образ Івана Мазепи, котрий продовжують осмислювати й переосмислювати з позицій нових поколінь, засвідчуючи актуальний культурний діалог між минулим і сучасністю.

Список використаних джерел

1. Зененко О. Таємна місія гетьмана. Київ: Український пріоритет 2023. 296 с.
2. Кралюк П. Справжній Мазепа. Київ: Фоліо, 2022. 224 с.
3. Сорока П. Жезл і посох. Київ: Український пріоритет, 2015. 333 с.

4. Сушинський Б. Гетьман Мазепа: повернення до Батурина: роман-есе. Київ: Центр стратегічних досліджень розвитку козацтва; Коломия: ВПК «Вік», 2001. 400 с.

5. Чемерис В. Трагедія гетьмана Мазепи. Київ: Фоліо, 2015. 475 с.

Оксана Каськів,

oksanakaskiv17@gmail.com

Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка;

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент

Ніна Свистун

МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ СКЛАДНОПІДРЯДНИХ РЕЧЕНЬ У ШКІЛЬНОМУ КУРСІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ ЮРІЯ ВИННИЧУКА «НАРЕЧЕНА ВІТРУ»)

Постановка проблеми. У сучасній школі навчання української мови спрямоване не лише на засвоєння правил і норм, а передусім на формування мовної особистості – людини, яка вміє мислити, відчувати і висловлювати свої думки грамотно, логічно, образно. Одним із найважливіших складників мовної компетентності є вміння будувати складні синтаксичні конструкції, зокрема складнопідрядні речення – складні речення, «частини якого нерівноправні за змістом та граматично і з'єднані підрядним сполучником чи сполучним словом» [4, с. 405]. Саме вони дозволяють виразити найтонші відтінки думки, передати причиново-наслідкові, часові, умовні, з'ясувальні та інші логічні зв'язки, що забезпечують точність і гнучкість мовлення.

Вивчення складнопідрядних речень у шкільному курсі української мови традиційно є важливим етапом опанування синтаксису – «розділу граматики, який вивчає значення та будову словосполучень і речень» [3, с. 224]. Проте сучасна методика вимагає не лише формального засвоєння граматичних понять, а й уміння застосовувати знання у практичному мовленні. Саме тому особливої актуальності набуває робота з художніми текстами, де складні конструкції функціонують природно, виконуючи смислову, емоційну та стилістичну роль.

Аналіз досліджень проблеми. Проблема вивчення синтаксису в школі, зокрема складнопідрядних речень, неодноразово була предметом уваги українських лінгвістів і методистів. У працях І. Вихованця, О. Синявського розроблено теоретичні основи синтаксису сучасної української мови; у дослідженнях О. Глазової подано методичні рекомендації щодо поетапного опрацювання складних речень у шкільному курсі; у підручниках М. Пентиліук опрацьовано особливості вивчення та засвоєння синтаксису в середніх освітніх закладах; у працях О. Кучерук проаналізовано синтаксичні засоби виразності у художніх текстах, що створює підґрунтя для поєднання граматичного й літературного аналізу на уроках. Водночас питання використання конкретних художніх текстів як матеріалу для засвоєння синтаксичних конструкцій потребує подальшої розробки, зокрема на прикладі сучасної української прози.

Метою дослідження є розгляд ефективних методів вивчення складнопідрядних речень у школі на основі тексту роману Юрія Винничука